

Familjehemsplacerade barns delaktighet

Familjehemsplacerade barns egna röster om delaktighet
i socialtjänstens kontext

FYS-doktorand Helene Hardenstedt
Lund Universitet/Karlskrona kommun

6 mars 2025

Varför forska om detta?

- Barn i familjehem – den vanligaste placeringsformen.
- Utsatt målgrupp
- Bristande delaktighet i beslut och beslutsprocesser – negativ påverkan på trygghet och stabilitet i placering
- Begränsad forskning med fokus familjehemsplacerade barns delaktighet i socialtjänstens specialiserade kontext

Metod och upplägg

- Fem kommuner med specialiserad barn- och familjehemsvård
- Individuella intervjuer med 5 ungdomar 16-19 år
- Tre tjejer och två killar

Syfte och frågeställningar

Syftar till att öka förståelsen för familjehemsplacerade barns delaktighet i beslutsprocesser och beslut

Studiens frågeställningar:

Artikel (2)

- Hur beskriver familjehemsplacerade barn delaktighet, att komma till tals och kunna påverka frågor som rör dem själva?
- Vilka erfarenheter ger familjehemsplacerade "barn" uttryck för vad gäller delaktighet i socialtjänstens specialiserade kontext?

Teoretiska utgångspunkter och begrepp

- **Henze-Pedersen och Bengtsson (2024) delaktighetsmodell**

(Vidareutvecklat med utgångspunkt i Lundys (2007) modell – space, voice, audience och influence)

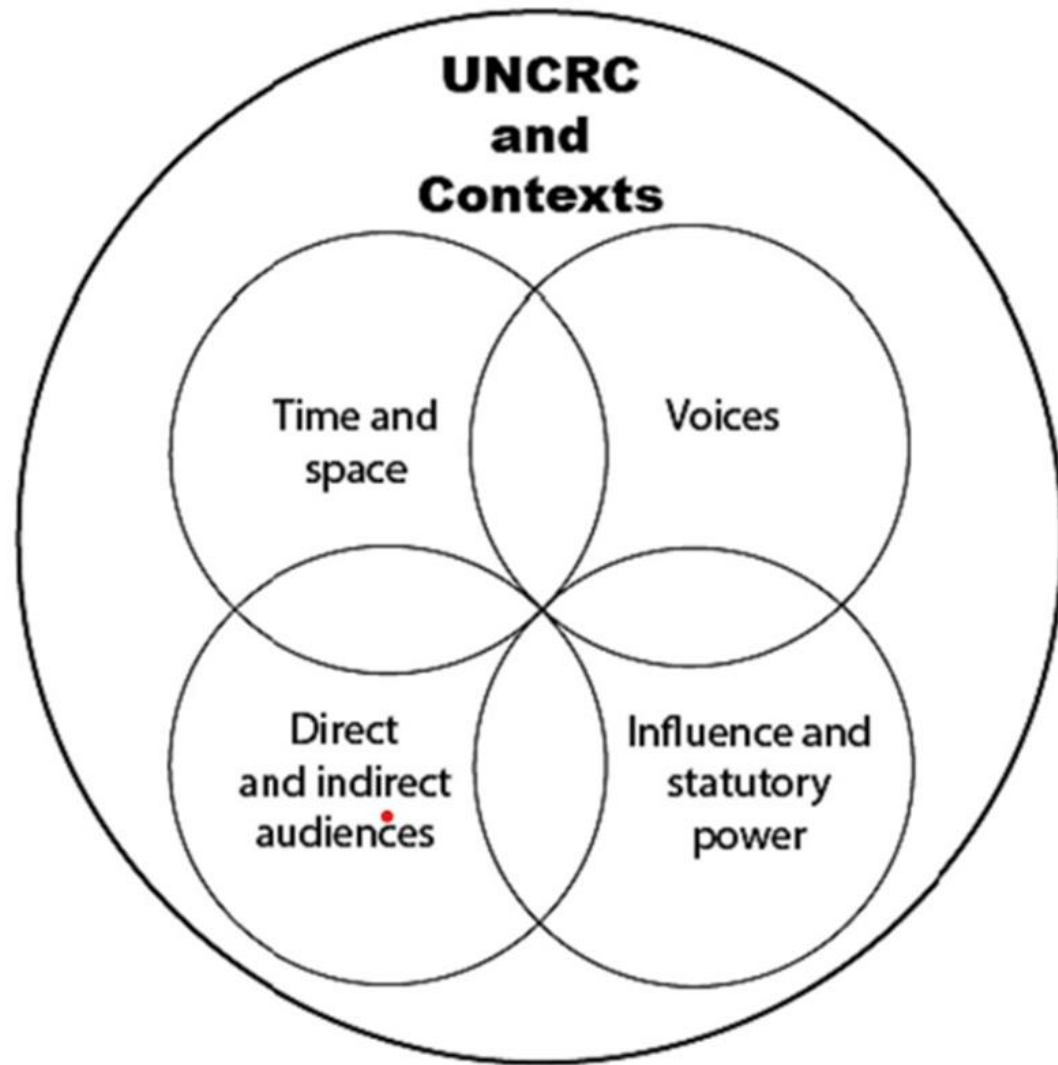
- **Tid och rum, röst/röster, direkt och indirekta publiker**
inflytande och makt

- **Resilience – motståndskraft - dynamisk process enligt Ungar (2008)**

Delaktighetsmodeller

Hart (1992)

Shier (2001)

Henze-Pedersen & Bengtsson (2024)

- Betydelsen av kontexten – den relationella och organisatoriska
- Det specifika med den sociala barnvården
- Vad fylls i de olika cirklarna (utifrån utifrån intervjustudien med de unga)?

FIGURE 2 Child Participation in Child welfare services model

Preliminära resultat;

Tid och rum;

Vad är delaktighet enligt studiens utsagor?

Citat;

Intervjuaren. ”Vad tänker du att delaktighet betyder. Vad är delaktighet för dig?”

Ip4. ”Man får reda på vad som händer i ens liv. De lyssnar på vad du säger. Att ta del av det du säger. Att ta med det.”

Intervjuaren. ”Ok, men om jag förstår dig korrekt så blev det inte så mycket med det.”

Ip4. ...”De kanske gjorde det, men det kändes verkligen inte som de brydde sig om vad jag sa. De agerade liksom på eget bevåg.”

Intervjuaren.” Gick det fort.”

Ip4. ”Inte det minsta det gick väldigt sakta. Det var inte lätt att få tag i (...) det är de inte nu heller.”

Tid och rum

Elin's negativa känslor från tidigare möten med socialsekreterare medförde svårigheter att över tid utveckla förtroende för senare kontakter med socialtjänsten.

Citat; Ip.5: ”I början avskydde jag min [en senare] socialsekreterare mer än något annat. När jag skulle åka för att träffa henne – det var helvetet på jorden. Jag avskydde det. Det var det värsta jag visste.”

Trots den initiala misstron och avståndstagandet framträder i intervjun med Elin hur begreppet tid, i ljuset av en kontinuerlig kontakt med sin nya socialsekreterare, successivt kan leda till en förändring i hennes uppfattning.

Citat. Ip.5: ”Efter varje semester var hon kvar. Mellan varje gång vi inte sågs var hon kvar. Hon lämnade mig aldrig i sticket. (...) Och det blev någonstans att jag började lita mer på henne.”

Röster

Delaktighet:

Att röster hörs och åsikter tas på allvar.

Citat;

- ”Delaktighet för mig (...) är att få vara med och bestämma och få min röst hörd.” (ip5)
- ”Att man själv får vara med och bestämma som egen individ, i den mån det går. Får vara med och påverka.” (ip5)
- ”Att man är med och typ bestämmer och typ pratar.” (ip2).
- ”Typ umgängessituationer och lite så här. Som när man vill hem eller om man inte vill hem och var man vill vara.” (ip 2)

Röster

När flera olika röster
samexisterar kan barnets
egna frågor riskera att
hamna i skymundan.

Citat;

Intervjuaren; ”Har du fått vara med och bestämt att det var just de här frågorna (...)?”

Ip.2 ”Inte just vilka frågor (...) men jag har fått vara med på ett sådant möte. Och det första möte jag har fått delta i var detta året.”

(...)

(...)

Intervjuaren: ”Om du hade bestämt vilka frågor ni skulle prata om, vilka frågor hade det blivit? Hade det blivit de frågorna ni hade på mötet?”

Ip. 2. ”Jae...naej, om umgänget, det skulle vara med. Men det är två frågor som jag tycker inte borde vara med. Det borde ändras (...). ”

Röster

Ibland vill man inte prata.

Man försöker undvika

att prata.

Citat;

Ip.3: ”Alltså, man inte vill berätta, eller vågar berätta. (...) det är det som är det jobbiga. Alltså att inte vilja ha den där pressen att socialen ska hitta ett annat hem åt en och tvingas flytta igen. Det är det som är det jobbiga. Alltså typ, man känner sig dålig att man själv måste ta det beslutet.”

Ip.5: ”Och i början när vi prata om saker...när det var mer jobbigt så sa jag ingenting. Jag sa inte ett knyst förrän hon sa ”jag behöver lite som jag ska skriva ned. Det är så här att vi gör en utredning på dig och kan du bara berätta lite”. Då berättade jag det nödvändigaste. Det var ungefär så jag gjorde, satt tyst och sa ingenting. Jag tänkte.”

•

Röster

När flera röster hörs samtidigt.

I citatet nedan reflekterar Lillemor kring betydelsen av att barnsekreteraren lyssnar på den familjehemsplacerade ungdomen vid hemflytt, liksom betydelsen av att rösten får gehör.

Citat;

”En bra barnhandläggare lyssnar på barnet. Det finns så många rättigheter som vuxna har men som barn kan du bli väldigt bortprioriterad. (...)” Ip1

(...)

” Alltså, det är alltid svårt för ett barn att uttrycka varför, men ibland så behöver man kanske inte veta varför...det kan vara en känsla och att en socialsekreterare oavsett ska lyssna på barnets åsikt i första hand. ” (Ip1

Direkta och indirekta publikar;

I den specialiserade socialtjänsten är det vanligtvis tre yrkesroller som har en särskild koppling till barnets placering: utredande socialsekreterare, familjehemssekreterare och barnsekreterare.

Barnsekreteraren en tydlig nyckelroll

Citat;

”Är det något jag vill ,,något jag undrar över som jag inte vill ta med dom (familjehemmet) så tar jag det via min socialsekreterare.” (Ip 2)

Direkta och indirekta publikar;

Ibland är det vara flera olika publikar,

Citat; ”Ja, de ska ju prata med varandra. Om det sedan var lite större skulle det i nämnden och så. Om det var lite mer omfattande saker. (...) De var ju inte ensamma. De har ju en enhetschef eller något sådant Det kommer jag inte ihåg. Men de pratar mkt med varandra, Också måste de gå efter en konstig handbok också som egentligen bara är utskriven efter hur de tycker att barn och familjer ska vara ” (ip4)

Direkta och indirekta publikier;

Att ha en socialsekreterare man känner och har förtroende för över tid är centralt – ett område där en av de intervjuade ungdomarna anser att 'socialtjänsten "kan bättra sig" (Ip4).

Citat;

(Ip.3) "Kontakten, alltså...som bidrar till förtroende. Och, vem som man kan kontakta när det är problem. För när man väl har det förtroendet så är det enklare med kontakten. Då känner jag att "jag kan kontakta den personen, jag kan lita på den personen". "Då får jag antagligen hjälp". Vilket jag även har fått, för jag litade på en person och då fick jag den hjälpen jag behövde. Förtroendet är väldigt värdefullt. Så skulle jag vilja säga."

Citat;

Intervjuaren. "Vad är bra med att ha en fast handläggare, tycker du?"

Ip1. "Du slipper konstant förklara varför du känner vissa saker. De behöver bara berätta det en gång."

Inflytande och makt (lagstadgad makt)

I utsagorna framgår att ungdomarna, vid brist på upplevelse av reell delaktighet, skapar allianser för inflytande.

Citat;

Intervjuare: ”Så att du och familjehemmet kan hjälpas åt i kontakten med socialtjänsten.”

Ip.4: ”Det är mycket enklare. De har en familjehemshandläggare som de ofta har mer kontakt med. Och de pratar ju om/med min handläggare och ...så de pratar ju med varandra. Om det handlar om mig, då. Så då är det mycket enklare om de tar kontakt med...deras handläggare går till dem ändå och tar kontakt med dem. (---) För det är ju lite fler personer. För...att om en får reda på det kan ju inte de säga ...vi har inte...”

Intervjuare: ...”Ok, så det blir en annan ingång till din handläggare.”

Ip.4: ”Ja, precis...man får tänka lite smartare där.”

[...]

Ip.4: ”Det här har underlättat otroligt mycket. Vi kan prata underlättande och snabbare. Vi kan kommunicera bättre med varandra istället för att det ska gå genom socialtjänsten. (...) Då hinner jag väl gå ut gymnasiet innan jag får svar (skratt).”

Inflytande och makt (lagstadgad makt

Citat;

*”Det finns alltid ett men (...).
I socialens delaktighet finns
alltid ett men. ” Ip1.*

|

Bristande information- ett genomgående tema

Citat;

Intervjuaren; ”Kan du komma ihåg om du har fått information om att du har rätt att komma till tals (...).”

Ip 3. ”Det kan jag inte komma ihåg att jag har.”

(...)

(...)

Intervjuaren. ”Men vet du om att lagen finns? (...).”

Ip.3 ”Ja nu vet jag det (fniss)!”

Intervjuaren. ”Är det för att du och jag har pratat om det? ”

Ip.3 ”Ja, jag har inte fått reda på detta.”

Inflytande och makt (lagstadgad makt

En kombination av bristande information och en splittrad uppväxt kan försvåra barns förmåga att fullt ut förstå och reflektera över den egna barndomen och få inflytande över det egna narrativet

Citat:

Ip.5: ”Jag har fått ta reda på allt i efterhand alltså om vad det är som har hänt. För de minnena jag har är så vaga. (...) Så nu har jag begärt ut mycket av socialens anteckningar och journaler. För jag har velat läsa det själva. Vad som har hänt i min barndom och vad som gick fel och rätt.”

Ip.5: ”Det är en sån sjuk känsla liksom. Jag har kvar några papper att läsa och det är så sjukt att läsa dem för det är ju som en självbiografi om mig själv som redan är skriven. Och det är så förfärligt att sida efter sida, rad, överallt står det : ”som inte verkar gynna Elins utvecklande.”

Inflytande och makt (lagstadgad makt)

Familjehemsplacerade ungdomars eget engagemang i rätten till delaktighet kan, om det inte tas på allvar av vuxna, riskera att avmattas över tid.

En inlärdd passivitet?

Citat;

Ip.5: ”...(tänker)...jag tror att handläggarens oförståelse ibland kan vara anledning till att ungdomar väljer att inte vara delaktiga,..framförallt om man som ungdom vuxit upp inom systemet...då har man lärt sig att det inte är lönt att ens försöka vara delaktig. Det blir ingen skillnad ändå.”

SUMMERING

- Ungdomarna inte nöjda
- Ungdomarna vill vara delaktiga.
- Om inte delaktighet – risk för isolering, ”dålig koll” på det egna livet och oönskat beroende av vuxna.
- Egna strategier för reell delaktighet
- Utvecklar allianser med olika publikker.

Trots goda försök och ambitioner når vi inte hela vägen – vi både kan och måste göra bättre!

”Se mig som en människa och inte en arbetsuppgift”

Ip4.

Tack för er uppmärksamhet!! 😊

FYS Doktorand Helene Hardenstedt

Lund Universitet

Helene.Hardenstedt@soch.lu.se

Mobil 0703 855349

Artikel;

Aiming for participation of foster children within organizationally specialized social services: a bureaucratic or a relational act?
Hardenstedt, H., Linde, S. & [Ponnert, L.](#), (2024)